

KRISTNE FRISKOLERS FORBUND (KFF)

Tlf 22 82 35 80. Fax 22 82 35 81. E-post: post@kff.no. Storgata 10 B, 0155 Oslo

Oslo, 3. juni 2013

Til Kulturdepartementet

Postmottak@kud.dep.no

Høring – NOU 2013: 1 Det livssynsåpne samfunn. Deres referanse: 13/155-

KFF representerer ca 120 kristne private skoler og høyskoler og benytter anledningen til å avgi uttalelse.

KFF har med glede lest at utvalget i sitt oversendelsesbrev til departementet sier at de vil ta som utgangspunkt for sitt arbeid at "statens fremste oppgave i tros- og livssynspolitikken er å sikre og beskytte tros- og livssynsfriheten, slik denne er forankret i internasjonale konvensjoner og nasjonal rett. Utvalget skulle også legge til grunn at staten fortsatt skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik, innenfor rammene av sentrale prinsipper i det norske samfunnet som demokrati, rettsstat og menneskerettighetene".

KFF kan ikke se at dette utgangspunktet blir fulgt opp i mange av utvalgets forslag om skoler drevet på religiøst grunnlag, og vi vil peke på de områdene der vi mener forslagene begrenser trosfriheten, legger opp til forskjellsbehandling av barn og unge ut fra tro og implisitt forutsetter at det bare er i religiøse skoler barns interesser og rettigheter ikke blir ivaretatt. Kommentarene våre følger utredningens kapitler.

Kap. 11

Et flertall i utvalget ønsker å forandre den offentlige skolens formålsparagraf slik at den legger vekt på grunnleggende verdier uten å knytte dem til bestemte tradisjoner. Dette viser at utvalgets flertall har tro på den livssynsnøytrale skolen, der oppdragelse og undervisning kan skje uten at det påvirker elevenes livssyn – religiøst eller sekulært. Alle mennesker har imidlertid et livssyn og alle lærere og skoler og alt læremateriell formidler biter av livssyn. Elever trenger ikke bare å vite *hva* som er verdifullt og godt, men *hvorfor* – og begrunnelsen vil alltid bunne i et syn på mennesket og hva som er meningen med livet. At verdiene i utgangspunktet er knyttet til bestemte livssyn/tradisjoner, betyr ikke at de ikke også kan gjenfinnes i andre livssyn/tradisjoner. En skole som ikke synliggjør hvor den har verdiene sine fra, er ikke nøytral, den er utydelig og derfor ikke en god oppdrager. Det er respekten for den enkelte elevs integritet som sikrer deres rettigheter og hjelper dem til å velge å stå for noe, ikke å unnlate å ta stilling.

KFF vil gjerne ha en formålsparagraf i opplæringsloven som har en tydeligere forankring i kristen tro og tradisjon enn dagens paragraf, men innser at nåværende formuleringer er det det politiske kompromisset gav grunnlag for. KFF ønsker ikke å svekke denne mer og anbefaler at det ikke gjøres forandringer i formålsparagrafen.

Kap. 19.3

Utvalget foreslår at barn fra 12 år skal gi skriftlig samtykke til foreldrenes beslutning om å gå på en religiøs privatskole eller en privatskole basert på en anerkjent pedagogisk retning. KFF mener at dette er både forskjellsbehandling av barn, mistenkeliggjøring av foreldre som velger andre skoler enn de kommunale, og manglende omsorg for interessene og selvstendigheten til de ca 97 % av norske 12-

åringer som går i kommunale skoler. Igjen kan det tyde på at en mener at den offentlige skolen er nøytral og ikke gir livssynspåvirkning.

Alle har rett på religionsfrihet, inkludert frihet til å ha et ikke-religiøst livssyn. Men barn er ikke voksne, og deres frihet vil derfor måtte arte seg annerledes. Den viktigste forutsetningen for religionsfrihet er innsikt i hva religion er og hvilke valg de har, derfor er barns religionsfrihet i stor grad ensbetydende med å gi dem erfaringer og innsikt som kan legge grunnlag for valg etter som de vokser til.

Forslaget om skriftlig samtykke tydeliggjør den største utfordringen på dette området, som etter KFFs mening er religionsfriheten til det store flertall av barn som ikke engang vet at de har noe valg. De fleste i den offentlige skolen vet ikke at skolen påvirker dem når det gjelder både tro, menneskesyn og etikk. De vet ikke at det finnes skoler som kan gi dem et grunnleggende annet syn på livet. De vet ikke nok om kristen tro eller andre religioner til å ta et informert valg. Mange møter samme kultur og samme sekulære livssynspåvirkning både hjemme, på skolen og i samfunnet generelt. De barna som vokser opp i et bevisst religiøst hjem og kanskje i tillegg går på en religiøs friskole, kan i vårt samfunn ikke unngå å vite at det finnes alternativer. De har derfor et helt annet utgangspunkt for selvstendige valg på livssynsområdet, og dermed også et bedre grunnlag for å vise toleranse.

KFF mener at i den grad barn skal høres og bestemme hvilken skole de vil gå på, er dette noe som må gjelde alle barn. Barn må ha rett til å få vite at det finnes alternativer og hva disse går ut på. Dersom det er en innskrenkning i barn og unges selvstendige tros- og livssynsfrihet at foreldrene bestemmer at de skal gå på en privatskole, er det en like stor innskrenkning at foreldre bestemmer at de skal gå på offentlig skole.

KFF mener at barn skal høres når det gjelder skolevalg, men vil gå i mot forslaget som gjør at skoler tvinges til å kreve skriftlig samtykke. Dersom foreldre ikke tar hensyn til sitt barns motvilje mot å gå på en bestemt skole – enten det er en kommunal skole eller en friskole, vil et ev. skriftlig samtykke under tvang gjøre situasjonen verre for barnet. KFF vil dessuten peke på at det er stor forskjell på 12-åringers modenhet og dermed på deres forutsetninger for å ta et informert valg av skole.

Utvalget foreslår at elever i offentlig skole selv skal kunne be om fritak etter opplæringslovens § 2-3a fra de er 12 år. Også i denne sammenheng vil vi peke på den store variasjon det er i 12-åringers modenhet og forutsetninger for å se konsekvensene av et bortvalg. KFF mener at dersom aldersgrensen blir satt til 12 år bør det kreves samtykke fra foreldrene til eleven er 15.

Kap. 19.4

Utvalget foreslår at en religiøs skole bare skal få lov å være religiøs i religionsundervisningen (pluss i samlinger utenom undervisningen). I alle andre fag skal den være lik de offentlige skolene. Det er altså staten som skal bestemme hvilke konsekvenser en religiøs tro får på alle livets områder. Dette mener KFF er et alvorlig anslag mot religionsfriheten. Dersom det er staten som skal bestemme hva som kan aksepteres av alternativ oppdragelse og undervisning, er det ikke frihet.

Det ligger i et livssyns natur – sekulært eller religiøst – at det gir oss et grunnleggende perspektiv på livet, et perspektiv som får konsekvenser. Igjen tyder forslaget på tro på nøytralitet – en nøytralitetstenkning som kunnskapsteoretikere har forlatt for lenge siden. Kunnskap ikke er nøytral, den er bl.a. preget av forskerens livssyn. Måten den formidles på kan heller ikke være livssynsnøytral. Utvalgets forslag vil føre til at religiøse skoler formidler kunnskap basert på et spesifikt religiøst livssyn i ett fag og kunnskap basert på et sekulært livssyn i alle andre fag. Hvem skal så hjelpe elevene med å sammenholde dette? Utvalget insinuerer at skoler som bruker alternative læreplaner ikke

bidrar til utdanningens formål om å "førebu eleven til eit ansvarleg liv i eit fritt samfunn" – det er en sterk påstand som det ikke er hverken teoretisk eller erfaringsbasert belegg for.

KFF vil sterkt hevde at det må være skolens eiere, dvs skolens styre, som avgjør i hvilke fag og på hvilken måte skolens grunnlag skal vise igjen. Dette er i tråd med forskriften til privatskoleloven, som krever at religiøse skoler synliggjør hva deres religiøse grunnlag innebærer. Det er en anerkjennelse av livssynets betydning, og det skaper åpenhet om skolens innhold for både foreldre og samfunnet generelt.

Utvalget ønsker å ta vekk de religiøse friskolenes mulighet til å flytte noen timer mellom fag for å styrke fag som er viktige ut fra skolens grunnlag (gjelder ikke bare religionsfaget, slik utvalget skriver). Friskoler skal etter privatskoleloven ha læreplaner som er jevn gode med offentlig skole, dvs at elevene skal ha like gode kunnskaper på de samme områdene og ta de samme eksamener, det er opp til skolen og lærerne å bruke fleksibiliteten ut fra sitt faglige skjønn slik at elevene i størst mulig grad når skolens mål. Utvalgets forslag er en innstramming og går i stikk motsatt retning av Utdanningsdirektoratets nylige forslag om mer fleksibilitet generelt når det gjelder timebruk.

Utvalget mener at ulike tros- og livssynsretninger må likebehandles i forbindelse med støtte til privatskoler og at skoler basert på et sekulært livssyn derfor skal ha samme rettigheter som skoler basert på et religiøst livssyn. KFF støtter utvalget i dette. På samme måte som for religiøse skoler, må disse skolene vise i sin søknad om godkjenning at de har et annet grunnlag enn den offentlige skolen og synliggjøre dette i læreplanen.

Utvalget vil ha større kontroll med at de religiøse skolenes læreplaner "faktisk også [må] ligge til grunn for selve undervisningen", slik at barns selvbestemmelse, rettigheter og interesser blir ivaretatt. Også her blir det argumentert med elevenes "framtidige rolle som borgere i et kunnskapssamfunn". Igjen er det en forskjellsbehandling – det er religiøse privatskolers lovlydighet som må kontrolleres, og det er fremtiden til de religiøse privatskolenes elever man er bekymret for. Det må være like viktig at de offentlige skolene faktisk underviser det de skal, også om religion. Det er slett ikke uvanlig at RLE-timer i offentlige skoler blir brukt til noe annet. Med tanke på viktigheten av å ha kunnskap om religioner og livssyn i vårt pluralistiske kunnskapssamfunn vil dette være et område som trenger styrket tilsyn.

KFF mener at godkjenningsordninger for og tilsyn med privatskolene allerede er sterkt, men vil imøtese en dreining vekk fra detaljer og over på mer overordnede spørsmål. Dette forutsetter selvsagt at skolene beholder sin frihet og at de blir vurdert ut fra sine egne mål og planer, ikke ut fra hvordan staten mener at skolens religiøse basis skal forstås. I England er det et eget inspektorat for kristne og muslimske skoler, ved tilsyn på disse skolene møter disse sammen med en inspektør fra OFSTED.

KFF går altså mot forslaget om at en religiøs skole bare skal få lov å være religiøs i religionsundervisningen.

Kap. 22

I sin innledning om økonomi og finansieringsordninger sier utvalget at de ikke går nærmere inn på rammevilkårene for at tros- og livssynsbaserte organisasjoner kan levere offentlig finansierte tjenester. Men de har noen korte vurderinger om religiøse skoler som vi gjerne vil kommentere. De sier at religiøst baserte skoler "i stor grad [er] innrettet mot trossamfunnets egne medlemmer eller barn av trossamfunnets medlemmer" og at støtten derfor kan beskrives som en støtteordning og ikke som tilskudd til skolegang som en offentlig finansiert oppgave.

KFF vil understreke at dette ikke er riktig. Det er et fåtall av skolene der elevene "i stor grad" kommer fra trossamfunnet som står bak skolen, og skolene er etter privatskoleloven åpne for alle. Viktigere enn hvor elevene kommer fra er det at skolene er "innrettet" mot alle som ønsker en skolegang på kristen basis. Det er vanntette økonomiske skott mellom skole og menighet/trossamfunn, og statstilskuddet til skolene kan på ingen måte betegnes som støtte til trossamfunnet.

Kap. 26.1

Resonnementet over (kap. 22) gjør seg også gjeldende her, i forhold til bibelskolene som et mindretall foreslår å ta støtten fra. KFF vil støtte utvalgets flertall i at tilskuddet til bibelskoler opprettholdes. Av naturlige grunner vil flere elever søke til en skole med en teologisk profil lik deres egen, men ingen bibelskoler driver internopplæring til eget trossamfunn. Undervisningen ved disse skolene tar sikte på å kvalifisere til lønnet eller frivillig arbeid både innen trossamfunn generelt, misjon og bistand. De gir også nyttig kunnskap og innsikt til frivillig og lønnet arbeid generelt i et flerreligiøst samfunn der kunnskap om kristen tro er en viktig kvalifikasjon. Skolene representerer, som utvalget sier, bredden i norsk lavkirkelighet og frikirkelighet og gir lederopplæring og teologisk opplæring til sammenhenger som ikke krever et langt teologisk studium av sine ledere.

Etter en lang prosess ble bibelskolene i 2010 overført fra privatskoleloven til voksenopplæringsloven. I den prosessen ble disse skolenes plass og funksjon i skoleverket og samfunnet gjennomtenkt og vurdert. Også dette bør tale for at det ikke gjøres store endringer i deres stilling nå.

Kap. 26.2

Utvalget drøfter tilleggsordninger der tros- og livssynsbaserte barne- og ungdomsorganisasjoner kan få tilskudd på linje med andre barne- og ungdomsorganisasjoner. Flertallet mener at for de ordningene som skal bidra til demokrati og medbestemmelse, bør vilkårene strammes inn igjen slik at lederverv må være åpne uavhengig av seksuell orientering.

KFF vil understreke at det generelt ikke er seksuell orientering som brukes som kriterium i kristne sammenhenger, men samlivsform – både for heterofile og homofile. Kristne barne- og ungdomsorganisasjoner ønsker ledere som kan være forbilder, og mange vil derfor stille krav til samlivsform ut fra sitt teologiske ståsted. Å frata disse organisasjonene muligheten for støtte fordi de stiller etiske krav til sine ledere, er en paradoksalsk måte å fremme demokrati på. KFF går derfor i mot flertallets forslag om innstramming av vilkårene.

Med vennlig hilsen
Kristne Friskolers Forbund

Torgeir Flateby
Generalsekretær

Signe Sandsmark
Seniorrådgiver